

MARIA ÀNGELS CLOTET I MIRÓ, *BESORA. L'ESGLÉSIA DEL PLA DE LA ROCA TALLADA I ELS MIRÓ DE NAVÈS*, SOLSONA, GRÀFIQUES MUVAL, 2018, 169 P.

No és habitual que es publiquin ressenyes d'obres autoeditades, per meritòries que siguin, i em plau signar-ne una per a la *Revista de Dret Històric Català*. Maria Àngels Clotet i Miró, cap dels Serveis de Territori de l'Ajuntament de Manresa i professora associada de dret internacional públic a la Universitat Pompeu Fabra, ha dedicat tenaçment com a mínim set anys de la seva vida (des de l'estiu del 2011 fins al 2018) a fer una recerca documental pacient a l'Arxiu Diocesà de Solsona i ocasionalment en altres fons. Inicialment el seu interès era identificar els seus avantpassats directes per la banda de la família Miró. A poc a poc, la documentació li revelà altres avantpassats, recents i remots, i dades cabdals sobre els contextos històrics que els havia tocat viure. Tot enllaçant documentació de naturalesa notarial i parroquial —tinguem present que un rector que fos notari eclesiàstic podia estendre vàlidament instruments jurídics com ara testaments, capítols matrimonials o inventaris *post mortem*—, tot combinant coneixements jurídics i passió per la història, Clotet anà fent cada vegada més complex i complet el seu exercici i ha acabat reconstruint la comunitat de Besora amb un eix cronològic central: el segle XVII.

Una visita pastoral del 1633 denuncià que el temple vell de Besora amenaçava ruïna i ordenà que se n'erigís un de nou. Malgrat les resistències de força veïns, entre el 1650 i el 1655 s'executà la construcció de la nova església parroquial de Sant Sadurní al pla de la Roca Tallada. En aquesta empresa, hi confluïren l'empenta del doctor en teologia Pere Joan Condó —rector preclar de la parròquia entre el 1646 i el 1666—, el saber fer del mestre d'obres d'origen francès Antoni Pompidó i la complicitat i generositat dels caps de casa Cabrit, Montanyà i Planes. Es dona la circumstància que l'autora té connexions familiars múltiples amb molts dels protagonistes. La memòria de tot el procés deliberatiu i constructiu que deixà escrita el rector Condó ha estat un testimoni de primera mà que ha permès a Clotet resseguir els esforços per a ajustar molt els comptes i evitar contribucions especials als parroquians, molts dels quals exhibiren una oposició activa al nou temple —no en va, durant la dècada del 1650 Catalunya va patir efectes dramàtics de la Guerra dels Segadors i un endeutament gravíssim—. L'enorme rectoria, que es va construir després de l'església (entre el 1662 i el 1663), encara fou objecte de més controvèrsia. Possiblement no s'hauria culminat sense una ordre categòrica del bisbe de Solsona perquè els besorencs complissin el que havien pactat amb mossèn Condó.

Així, l'eix cronològic 1633-1663 és central al llibre, però no exclusiu. D'una banda, es recullen informacions de segles precedents —pergamins de l'alta edat mitjana que acrediten l'existència remota de la parròquia de Besora—; de l'altra, s'aporten dades rellevants del final del segle XVII i dels segles següents —Clotet no en té prou

amb els murs de l'església i la rectoria: en ressegueix el vestiment (retauls i altars), el campanar i altres obres, i, fora del propi nucli de Besora, les esglésies sufragànies i la reorganització territorial de què foren objecte.

Enllaçant oportunament amb el fil argumental principal, en el llibre de Clotet hi van apareixent temes col·laterals apassionants com, per exemple, la immigració a la Catalunya moderna de nous pobladors provinents del sud de França; la fundació i l'organització del bisbat de Solsona entre el 1593 i el 1624 per a evitar la penetració transpirinenca d'hugonots; les visites pastorals que vetllaven per la fe i els seus espais; les confraries religioses —del Roser o de Santa Teresa, en el cas que ens ocupa—, que vehiculaven la religiositat popular; les obreries o associacions de laics que contribuïen a la construcció i el manteniment dels espais de culte.

En relació amb les confraries i obreries, considero destacable la força que es dona a institucions representatives de diferents àmbits, tant eclesiàstics com seculars: el batlle i els còsols de la comunitat; la rellevància dels caps de casa; la mateixa «casa» com a entitat d'esforç col·lectiu, formada per persones del nucli familiar i altres de fora. I també em sembla cabdal el dinamisme que s'imprimeix als processos deliberatius dins de la comunitat dels besorencs i entre aquests i altres agents socials. La votació per decidir l'emplaçament de la nova església, les discrepàncies intercomunitàries sobre com finançar-la o la negativa d'alguns a contribuir-hi, de la qual mossèn Condó va aixecar acta en termes de perdó i no pas de repressió, o també la campanya de dit mossèn contra el monopoli dels frares dominics en la predicació anual a Besora, parlen molt sobre el contrast d'interessos i la manera de conciliar-los que hi podia haver en algunes societats preliberals, lluny dels dogmatismes simplificadors que se'ls atribueixen sovint.

Al final del llibre, Clotet edita una cronologia bàsica molt útil del rector Pere Joan Condó i de l'església de Besora construïda al pla de la Roca Tallada, i també un rectorologi de Besora des del 1583 fins al 2016.

En temps de despoblament de la Catalunya interior i dels arxius, una obra com la de Clotet clama triplement al cel: per un reequilibri territorial del país, per les vocacions històriques, que piquen pedra a la trinxera de la documentació inexplorada i aporten informació inèdita, i per una transferència d'aquesta informació a la societat, en forma d'iniciatives culturals i turístiques. En el tercer àmbit, cal dir que el Solsonès barroc ja fa un gran esforç per revelar al país uns segles apassionants, malauradament poc estudiats i valorats.

Josep Capdeferro
Universitat Pompeu Fabra